

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ”
(для бакалаврів)

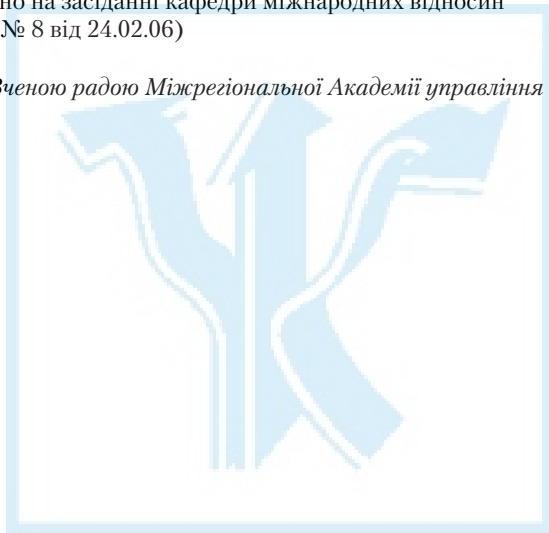
МАУП

Київ 2006

Підготовлено доцентом кафедри міжнародних відносин
Л. Н. Проскуликовою

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин
(протокол № 8 від 24.02.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Проскуликова Л. Н. Навчальна програма дисципліни “Культурологічні концепції” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Культурологічні концепції”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Культурологічні концепції” в системі гуманітарних і суспільних наук вищих навчальних закладів забезпечує глибоке, аналітичне засвоєння студентами культурологічних проблем та оптимально закріплює їхні знання культурологічної конкретики. Концептуальне узагальнення величезного масиву інформації про досягнення світової і вітчизняної культури є вкрай важливим напрямом, що підтримує процес гуманітаризації вищої освіти в Україні. Вона сприяє усвідомленню майбутніми фахівцями значення культури в життєдіяльності суспільства та особистості, допомагає студентській молоді самовизначитися у вартісній орієнтації, формує її духовні інтереси. Оволодіння методологічним знаряддям культурологічного аналізу надає студентам можливість вільної орієнтації та невимушеного володіння розмаїттю наявного культурно-історичного досвіду. Творче засвоєння культурологічних знань сприяє формуванню у студентів гуманістичного світогляду, підвищує рівень особистої культури.

Матеріал курсу дає змогу студентам засвоїти найбільш логічні напрями культурного розвитку людства, його вихідні і спільні для всіх народів принципи й водночас усвідомити специфіку культурної самобутності, відрізнити особливості історичного розвитку різних типів культури та різноманітних соціокультурних світів, а також сформуванню струнку систему чітких уявлень про базові концепти та парадигми, що охоплюють і розтлумачують зміст, специфіку та цінність будь-яких відомих на сьогодні світових культур.

У курсі на конкретному матеріалі обґрунтовується система культурних цінностей, простежуються чинники, що забезпечують процес розвитку певних матеріальних і духовних надбань. Ознайомлення з різними принципами типологізації культур допомагає усвідомити, яким чином попередні досягнення людства трансформуються в сучасну культуру, забезпечують її багатство та розмаїтість.

Мета курсу — з’ясувати спектр основних стрижнів як рушійних сил, що визначають логіку виникнення та трансформацій цілісних епохальних утворень — культурно-історичних типів. Осягнення цих типів полягає в розкритті особливостей культурних епох, їх істотних ознак і специфічних проявів. Засвоєння принципів компаративного аналізу культур сприяє глибшому розумінню студентами особливостей української культури, розгляду її архетипів у контексті світової культури.

Програма курсу побудована за принципом глибинної узгодженості логічного та історичного начал пізнання, а отже, водночас охопити найсуттєвіші явища світової культури та її наскрізну логіку.

Вивчення теоретичних засад, що обґрунтовують розуміння логіки культурного розвитку людства, має надзвичайно важливе значення не тільки для формування у студентів наукового світогляду, високих моральних якостей, підвищення їхнього загальнокультурного рівня. Серйозне розуміння загальних закономірностей культурно-історичного процесу та особливостей його конкретних проявів виступає гарантом глибокого усвідомлення представниками молодшої генерації необхідності збереження та найбільш ефективного використання й примноження культурної спадщини людства, своєї особистої участі в цій культуротвірчій діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ”

№ пор.	Назва змістових модулів і тем
1	Змістовий модуль 1. Феномен культури як предмет теоретичного вивчення Культурознавство як багаторівнева система: структура, функції, компоненти
2	Культурологічні концепції – інтегратори масивів історико-культурної інформації
3	Змістовий модуль 2. Основні концептуальні парадигми дослідження культури Морфологія культури
4	Динаміка культури
5	Типологія культури
6	Семіотика культури
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни

“КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ”

**Змістовий модуль 1. Феномен культури як предмет
теоретичного вивчення**

***Тема 1. Культурознавство як багаторівнева система:
структура, функції, компоненти***

Культура як цілісний об’єкт вивчення: методологічні принципи і джерела. Історія зародження, становлення і розвитку культурології як особливої галузі гуманітарної науки. Етимологія терміна “культура”. Наукова полеміка щодо дефініції “культура”. Місце культури у структурі людської життєдіяльності. Еволюція поглядів на поняття культури та позначуваний ним феномен (від античної епохи до доби Просвітництва і романтизму) як історична передумова формування культурології. Уявлення про культуру в античному світі: “пайдейя”, “техне”, “політике техне” (Стародавня Греція), “colo”, “colere”, “culturare”, “cultura”, “cultus”, “agri cultura”, “cultura literarum”, “cultura juris” тощо (Стародавній Рим). Цицерон про філософію як “культуру душі”. Калокагатія. Космологізм як світоглядна основа античного розуміння культури. Антропоцентризм. Особливості розуміння культури в добу західноєвропейського Середньовіччя. Трансцендентність і персоналізм середньовічного мислення, креаціонізм і символізм, їх вплив на розуміння культури. Набуття поняттям “культура” світоглядно-морального змісту. Культурологічна думка в епоху Відродження та Новий час. Раціоналістично-просвітницькі погляди на культуру. Перші спроби вживання слова “культура” як самостійного терміна для позначення духовного світу людини, що відрізняє її від природного, “тваринного” існування (С. Пуфендорф, 1684), французькі просвітники (Ш. Монтеск’є, Ж.-Ж. Руссо,) про протиставлення “чистої духовності” – “культури” і “цивілізації” “чистій природі” – “натурі”, “тваринності”. Ототожнення понять “культура” і “цивілізація” (Ф. М. Вольтер, Г. Е. Лессінг). Початок вивчення культури як самостійного (спеціального) предмета наукового дослідження: німецька культурологічна школа кінця XVIII ст. та її напрями: романтично-естетичний (Ф. Шіллер, брати-просвітники А. і Ф. Шлегелі, поет-філософ Новалис); моральний (І. Кант); філософський (Г. В. Ф. Гегель).

Ф. Шіллер (1759–1805) про суперечності між природою і культурою, культурою і цивілізацією. Культурологічна думка в німецькій класичній філософії: погляди на культуру в німецькій класичній філософії (І. Кант, Г. В. Ф. Гегель). Моралізаторське тлумачення культури (І. Кант). Панлогізм гегелівської філософської концепції людини та людської культури.

Виникнення культурології (середина ХХ ст.). Головні чинники її формування. Криза філософського знання як передумова зародження культурології на межі філософії, історії, соціології та антропології. Л. Уайт та його внесок у становлення культурології як науки: утвердження терміна “культурологія”, створення понятійного апарату (“Наука про культуру”, 1949). Ієрархія культурних підсистем за Уайтом: 1) технологічна (знаряддя праці, засоби існування, експансії та захисту тощо); 2) соціальна (типи колективної поведінки); 3) ідеологічна (ідеї, вірування, знання).

Проблема методу культурології: відсутність єдиної, “спеціальної” культурологічної методології. Поліваріативність культурологічних концепцій: конкуренція, діалог і синтез концепцій. Робота принципу “додатковості” в культурологічній царині.

Функції культурології: пізнавальна, світоглядна, методологічна, виховна, аксіологічна (формування системи цінностей).

Функції власне культури: гуманістична, людиноформувальна (людина творить культуру, але культура у свою чергу — людину), функція соціалізації (засвоєння соціальних норм), кумулятивна (функція накопичення: культура — це пам'ять людства), трансляційно-комунікативна (культура поєднує епохи, нації, народи), сигніфікативна (знакова) функція, інтерпретативна (витлумачувальна), нормативна (формування і передача норм, стандартів, звичаїв, законів), релаксаційно-відтворювальна (зцілення й оновлення духовного світу людини).

Література [3; 8; 11; 14; 18; 65; 69; 71]

Тема 2. Культурологічні концепції — інтегратори масивів історико-культурної інформації

Провідні дилеми та парадокси вивчення культур. Три моделі культурологічних досліджень: класична, неокласична, феноменологічна (модерністська).

Культура як універсально-історичний феномен: принцип інваріантності та принцип неповторності культур. Своєрідність розвит-

ку культури різних народів. Поняття загальнолюдського в культурі. Світова, регіональна та національна культури. Універсали в культурі. Поняття “архетипу” та проблема “архетипів національної культури”. Структурні інваріанти в культурах людства та базові принципи структуралізму в культурології. Кожна культура як неповторний організм: аргументи О. Шпенглера. Міфологеми та аксіологеми як базові елементи світових культур. Культура: вплив соціального та природного середовища. Взаємодія природи і культури на різних етапах історії суспільства. Біосфера, етносфера, ноосфера: особливості взаємовпливу.

Сучасні концепції культури та головні напрями світової культурологічної думки: еволюціоністський напрям — *еволюціоністська* концепція культури (Г. Спенсер, Л. Морган, Е. Тайлор, Дж. Фрезер); *неоеволюціоністський* напрям (Дж. Стюарт, Дж. Мердок); *дифузійонізм* — концепція дифузійонізму (Ф. Боас, Ф. Гребнер, Л. Фробеніус); *психологічна антропологія* — психологічний напрям (З. Фрейд, Е. Фромм, К. Г. Юнг, В. Вундт), проблема культури в теорії психоаналізу — фрейдизм і неофрейдизм (З. Фрейд, Е. Фромм, К. Г. Юнг, О. Ранк, А. Адлер) — культурологічна концепція “*філософії життя*” (Ф. Ніцше, В. Дільтей, Г. Зіммель, А. Бергсон) — *екзистенціалістська концепція культури* (К. Ясперс, М. Гайдеггер, Ж. П. Сартр, А. Камю); *семіотичний* напрям (Д. Діболт, Е. Кассіер, Ю. Лотман) — “*символічна*” концепція культури (Д. Діболт, Е. Кассіер, К. Леві-Строс) — *соціологічний* напрям (М. Вебер, П. Сорокін, Г. Маркузе, Т. Адорно) — *концепція циклів* культури (концепція “культурних коловоротів”) (Д. Віко, М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі, М. Вебер) — *функціоналістська* парадигма культури (Б. Малиновський, Т. Парсонс) — *ігрова концепція* культури (Й. Хейзінга, Х. Ортега-і-Гасет, Г. Гессе) — *структуралістський* напрям (К. Леві-Строс, М. Фуко, Ж. Лакан, Ж. Дерріда); *аксіологічна* парадигма культури (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Ріккерт); *антропологічна* парадигма культури (Л. Уайт, М. Мід), — концепція циклічного *релятивізму* (М. Херсковіц) — *методологічний* напрям (А. Кребер, К. Клакхон) — *діалогічний* напрям (В. Біблер, М. Бубер, М. Бахтін, П. Рікьор, В. Вандерфельс) — *теологічна* парадигма або релігійна культурологія (Ж. Марітен, Е. Жільсон, П. Тейяр де Шарден, Е. Уінтер, М. Бубер, П. Тіллїх, Р. Нібур, М. Бердяєв, П. Флоренський, А. Шептицький, П. Тейяра де Шарден, П. Тіллїх) — *моралістичний* напрям (А. Швейцер, Г. Манн, Г. Гессе) — *фтуурологічний* напрям (Л. Гумільов, А. Печчеї, Ф. Фукуяма, С. Хантінгтон) — *космопланетарний* підхід (В. Вернадський, К. Цюлковський).

Культурологічні теорії і формування культурології в Україні. Розвиток давньоукраїнської культурологічної думки її провідними мислителями (митрополити Київські — Іларіон і Клим Смолятич, князь Володимир Мономах). Боротьба за збереження національної культури як провідна ідея творчості українських письменників-полемістів і діячів братських шкіл у XVI—XVII ст. (І. Вишенський, К.-Т. Ставровецький, С. і Л. Зизанії). Петро Могила і культурологічна думка в Києво-Могилянській академії (Т. Прокопович, Г. Кониський). Культурологічні погляди Г. Сковороди: символічна концепція культури у філософії Г. Сковороди. XIX ст.: формування української національної наукової культурології у процесі національно-культурного відродження, створення вітчизняної концепції культурно-історичного розвитку України. Родонаачальники української наукової культурологічної думки: М. Максимович, М. Костомаров, П. Куліш, М. Гулак, М. Білозерський, Т. Шевченко. Культурологічна концепція М. Драгоманова. “Філософія серця” П. Юркевича і “філософія мови” О. Потебні, їх культурологічне значення. Культурологічна концепція І. Франка: розробка цілісної концепції української культури. Перша половина XX ст.: праці М. Грушевського, В. Липинського, М. Петрова, І. Огієнка, І. Крип’якевича, Д. Донцова. Культурологічні розвідки (теорія світової культури та ноосфери) В. Вернадського. Концепція “азіатського ренесансу культури” М. Хвильового. Культурологічні погляди Д. Яворницького. Культурологічні дослідження в повоєнні роки: Д. Чижевський, Д. Антонович, Д. Дорошенко, Я. Ярема, І. Мірчук, О. Кульчицький, Є. Маланюк, В. Янів, М. Шлемкевич, В. Лісовий. Актуальність культурологічних проблем у сучасних розвідках українських дослідників: М. Семчишина, В. Горського, М. Поповича, С. Кримського, В. Скуратівського, І. Дзюби, В. Овсійчука, В. Смолія, А. Макарова. Ю. Павленка, Я. Ісаєвича, О. Забужко.

Література [1; 2; 5; 6; 9; 26; 31; 37; 63]

Змістовий модуль 2. Основні концептуальні парадигми дослідження культури

Тема 3. Морфологія культури

Проблема універсальних і локальних алгоритмів культурного розвитку. Проблема наявності наскрізної логіки розвитку культури. Загальні фази культурного руху. Архаїчні культури та модерні культури:

закономірності розвитку. “Мертві” культури та методи їх дослідження. Принципи культурної компаративістики. Онтологія, епістемологія, аксіологія, праксеологія та антропологія культури у проблемному полі морфології культури.

О. Шпенглер — засновник “морфології” культур. Архетипи в культурах та “ейдоси” культур. “Душа (або ейдос) культури” за О. Шпенглером. Компаративний аналіз шпенглерівської вісімки типів-ейдосів культур. Шпенглерівська когнітивна метафора “культури як рослини”. Розв’язання суперечностей “природа — культура” та “культура — цивілізація”. Цивілізація як застигла культура (за О. Шпенглером).

Культурологічні концепти Е. Дюркгейма: “картина світу” кожної культури — імпринт моделі соціальних стосунків. Розвиток Ж. П. Вернаном ідей Дюркгейма на матеріалі античної культури. Раціоналізм Х. Ортегі-і-Гасета: ідея спортивного походження культури. Гіпотеза Й. Хейзінгі: походження культури з гри. “Київське філософське коло” початок ХХ ст. про “інстинкт культури” (Я. Голосовкер та ідея “імагінативного абсолюту”).

Періодизація культури: загальна (історична), археологічна, антропологічна. Виокремлення з тваринного світу і становлення людини сучасного антропологічного типу. Антропосоціогенез і культурогенез.

Проблема прогнозування розвитку культури: занепади та відродження. Культурологічна футурологія: принципи діалогу культур, проблеми глобалізації культурного розвою. Макро- і мікропрогностичні моделі. Вісім кроків прогностичного аналізу розвитку культур. Стародавні культури та “молоді” культури: форми самозбереження та трансмутацій культур у сучасному світі. Культурологічні прогнози О. Шпенглера: занепад Європи, сутінки “фаустівської” культури, з’явлення дев’ятого типу культури.

Проблема “компліментарності” культур: умови можливості та принципи плідності культурних перехрещень. Л. Гумільов і Д. Панченко про закономірності культурних взаємовпливів. “Культурні химери” за Л. Гумільовим. Феномен глобалізації. Ф. Фукуяма та його критики: проблема вірогідності гіпотези про “кінець” культурного розмаїття і загальну універсалізацію всесвітньої культури. Прогностичні моделі С. Хайтінгтона. Діалог і взаємозбагачення культур Заходу і Сходу.

Література [18; 33; 35; 48; 55; 57; 68; 70]

Тема 4. Динаміка культури

Характер культурних змін: розвиток і еволюція, прогрес і регрес, ритм і темп культури. Час як філософсько-культурна категорія. Культурно-історичні уявлення людства про “час”. Проблема співвідношення “часу” та “вічності” у процесі культурної еволюції людства. Три моделі культурного розвитку: циклічна, векторна, спіральна. Поняття “динаміка культури” і “культурна зміна” та їх взаємозв’язок.

Категорія культурного *хронотопу*: хронотоп культури як стрижень системи цінностей цієї культури. Три темпоральні моделі світосприйняття та їх вплив на особливості культуротворення: циклічна, векторна, спіральна.

Культури, побудовані на циклічному світосприйнятті. Архаїчна модель руху всесвіту: коло. Закони функціонування циклічного світогляду: Мірча Еліаде про архетип “вічного повернення”. Категорії “сакрального” і “профанного”.

Поступове визрівання нового уявлення про необоротність часу. Розімкнення кола: зародження культур “векторного типу”. Перші паростки нового світогляду в культурах світу. Феномен телеологізму. Есхатологічний світогляд як основа становлення культур “векторного типу”.

Ноогенетичний закон та особливості його функціонування. Специфіка застосування діалектики Г. В. Ф. Гегеля до проблем теорії культури: особливості функціонування закону “заперечення заперечення” в історико-культурній царині. Поняття “філогенезу” та “онтогенезу”. Обґрунтування Ф. В. Г. Гегелем закономірностей стадіального руху духовного визрівання людства.

Проблема переваг і обмежень культурного розвитку за “векторним типом”: причини кризи “історицизму” та феномен часткового ренесансу циклічних уявлень. Нова популярність доктрини “вічного повернення”: від Ф. Ніцше до М. Еліаде.

Етно- і культурогенез за Л. Гумільовим. Принципи культурної динаміки: пасіонарність і комплементарність. Фази культурогенезу: пасіонарний поштовх — пасіонарний сплеск — підйом — акматична фаза — плато — пасіонарний злам — занепад культури.

Література [16; 24; 29; 38; 44; 64; 68; 69]

Тема 5. Типологія культури

Поняття “тип культури” та “культурна ідентифікація”, їх співвідношення. Типологія культури і культурна компаративістика: порівняльно-типологічні методики вивчення типів культур. Проблема критерія, основ класифікації культури: принципи і критерії класифікації культури (культурних феноменів).

Проблема типологізації культур, критеріїв і підстав для типологізації: вузько- і широкопрофільна типологізації культури; релігійно-богословський, релігійно-філософський і філософський, регіональний, цивілізаційний і сутнісний, часовий та історичний (культурно-історичний, історико-археологічний) підходи до типології культури.

Вузькопрофільна типологізація культури. Характерні для неї типи культури і підходи до їх класифікації. Дуалістична типологія культури. Аполлонівський і діонісійський (“аполлонівська” і “діонісійська” культури), релігійний і світський (сакральна і десакралізована, секулярна культури), міський і сільський (міська, урбанізована і сільська культури), елітарний і масовий (елітарна і масова культури), офіційний і неофіційний (офіційна культура та андеграунд), жіночий і чоловічий (матріархат і патріархат), архаїчний і розвинений (примітивна і розвинена культури), домашній і бездомний, діяльнісний і споглядальний, зрілий і юнацький та інші типи культури.

Широкопрофільна типологізація культури: історична і часова, сутнісна, регіональна, цивілізаційна. Історико-культурний та часовий, сутнісний, регіональний і цивілізаційний принципи класифікації (підходи до типології) культури.

Історична типологія культури. Поняття історико-культурної епохи, доби, етапу, формації. Ідея типології за соціально-культурними “формаціями” в марксизмі. Проблема “примату”: позиція К. Маркса, versus позиція М. Вебера.

Часова та інші близькі до історичної типології культури. Концепція “осьового часу” культурної історії людства: “доосьові” та “осьові” типи культур (Г. В. Ф. Гегель, К. Ясперс). Локальний підхід до типології культури (А. Тойнбі, О. Шпенглер, М. Данилевський). Підхід до типології культури залежно від “перехідних епох”.

Регіональна типологія світової культури. Поняття “культурний регіон”. Середньомасштабна регіональна класифікація на основні культурні регіони світу: європейсько-північноамериканський, дале-

косхідний, індійський, арабо-мусульманський, тропічно-африканський (центрально-африканський, або негро-африканський), латиноамериканський.

Широкомасштабна регіональна типологія культури: Схід — Захід. Її специфіка. Захід і Схід як культурологічні поняття. Вартісно-сміслові характеристики культури Сходу і Заходу. Євроцентристський підхід до проблеми Заходу і Сходу. М. Вебер, В. Соловйов, М. Еліаде та інші про відмінності Заходу і Сходу.

Цивілізаційна типологія культури: аграрні та індустріальні, приморські і континентальні, екстравертні та інтровертні (відкриті і закриті) цивілізації як аграрний та індустріальний, приморський і континентальний, відкритий і закритий цивілізаційні типи культури. Цивілізаційний підхід Л. Моргана до типологізації (періодизації) історії людства: дикунство, варварство, цивілізація.

Сутнісна типологія культури: традиційний (тип традиційної культури), модерний (модерна епоха) або інноваційно-креативний і постмодерний (постмодерн) типи культури. Співвідношення сутнісних типів культури з історичними типами світової та європейської культури.

Література [13; 23; 25; 37; 57; 61; 65; 70]

Тема 6. Семіотика культури

Семіотика як наука про знаковий характер культури.

Різниця між знаком, символом і міфом (полеміка між Шеллінгом, Гердером і Гегелем про “першоцеглинки” утворення культури).

“Символ — ключ до природи людини” (Е. Кассієр і неокантианська школа культурної антропології). Концепція культуроформувальної ролі знака, символу і міфа у О. Ф. Лосєва. Тартуська школа (“Культура и взрыв” Ю. Лотмана).

Культура як семіотична система. Співвідношення понять “мова культури”, мова в культурі та “мовна культура”: спільне і особливе. Невербальна комунікація. Комунікативна роль статури та жестикуляції. Толерантність і емпатія як специфічні риси комунікативних процесів міжкультурного дискурсу. Культурна адаптація. Стереотипи поведінки. Поліфонія мов культури: акти людської поведінки, художні образи різних видів мистецтва, обрядові та церемоніальні ситуації, системи норм і табу, особливі смислові конструкції — “фрейми”, символічні риси будь-яких продуктів культури. Функції “мов” культури: інформаційно-трансляційна, комунікативна, орієнтувальна.

Артефакт культури як опредмечений результат культурної діяльності. Розвиток писемності від піктографії до ідеографічного письма. Формування мов. Теорія “символічних форм” Е. Кассіра: мова і міф як висхідні символічні форми.

Мова культури як універсальна форма осмислення буття і засіб орієнтації в ньому. Мова як вербальне ядро інтеріоризації культурних вартостей. Природні і штучні мови як знакові системи. Символ як форма мовної культури. Смысл культурного тексту. Семантика. Герменевтика. *Екзегеза* доби Середньовіччя – прародителька та законодавець принципів майбутньої семіотики культури. Принципи сучасної інтерпретації культурних артефактів: компліментарності, компаративності, діалогу (вертикальний й горизонтальний вектори), додатковості. Семіотичні орієнтири. Поняття “культурна домінанта”, “культурна ієрархія”, “культурний код”, “культурний стиль” у семіотичній системі культури.

Проблема розуміння – базова проблема сучасної філософії культури (В. Біблер, М. Бубер, М. Бахтін, П. Рікьор, В. Вандерфельс). Діалектика трьох щаблів: комунікація – спілкування – діалог.

Література [7; 12; 27; 39; 41; 52; 53; 56; 62]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

В окремих випадках студент може самостійно запропонувати та розробити тему контрольної роботи, попередньо обговоривши її з викладачем.

Основні вимоги до оформлення контрольної роботи:

- обґрунтування вибраної теми;
- опрацювання і конспективний виклад відповідної літератури;
- наявність авторського (творчого) розділу;
- наявність списку використаної літератури.

Обсяг роботи – до 25 машинописних сторінок.

Варіант контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища:

А – 1, Б – 2, В – 3, Г – 4, Д – 5, Є(Е) – 6, Ж – 7, З – 8, І(Ї) – 9, Й – 10, К – 11, Л – 12, М – 13, Н – 14, О – 15, П – 16, Р – 17, С – 18, Т – 19, У – 20, Ф – 21, Х – 22, Ц – 23, Ч – 24, Ш – 25, Щ – 26, Ю – 27, Я – 28.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Предмет і метод культурології.
2. Функції культури.
3. Основні концептуальні парадигми дослідження культури.
4. Три моделі культурного розвитку: циклічна, векторна, спіральна.
5. Діалектика сакрального і профанного в стародавніх культурах.
6. Етногенез і культурогенез, його фази.
7. “Аполлонійська” культура.
8. “Магічна” культура.
9. “Фаустівська” культура.
10. Культура і цивілізація.
11. Принцип калокагатії.
12. “Компліментарність” культур.
13. Загальна характеристика античної культури.
14. Сім чудес світу.
15. Культура Візантії.
16. Л. Гумільов про пасіонарну динаміку розвитку культур.
17. Проблема символу.
18. Три моделі культурологічних досліджень.
19. Е. Кассіер та його концепція “символічних форм”
20. О. Шпенглер — засновник “морфології” культур.
21. Основні тенденції розвитку культури у XX ст.
22. Загальна характеристика культури постмодерну.
23. Культурологічна футурологія: аналіз прогностичних моделей.
24. Концепція “кінця історії” Ф. Фукуями.
25. Л. Уайт та його внесок у становлення культурології як науки.
26. Концепція “вічного повернення”: від Ф. Ніцше до М. Еліаде.
27. Ренесанс теорії циклів у XX ст.
28. Семіотика культури: від екзегези до сучасної герменевтики.
29. Знак, символ, міф: спільність і розбіжність.
30. Захід і Схід як культурологічні поняття.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сутність культури, етимологія терміна “культура”.
2. Предмет і метод культурології.
3. Типи і види культур.
4. Суб’єкт культури та рушійні сили культуротворення.
5. Концепції походження культури.

6. Місце культури у структурі людської життєдіяльності.
7. Основні функції культури.
8. Принцип інваріантності та принцип неповторності культур.
9. Джерела вивчення культури.
10. Духовна і матеріальна культура.
11. Універсалії в культурі та проблема “архетипів національної культури”.
12. Міфологеми та аксиологеми як базові елементи світових культур.
13. Біосфера, етносфера, ноосфера: особливості взаємовпливу.
14. Феномен культури у працях українських мислителів і митців.
15. “Київське філософське коло”: ідея “інстинкту культури”.
16. Поняття “філогенезу” та “онтогенезу”.
17. Ноогенетичний закон та особливості його функціонування.
18. Проблема періодизації культури.
19. Антропосоціогенез, етногенез, культурогенез.
20. “Мертві” культури та методи їх дослідження.
21. Універсальні та локальні алгоритми культурного розвитку.
22. О. Шпенглер — засновник “морфології” культур.
23. Розв’язання суперечностей “природа — культура — цивілізація”.
24. Культура як імпринт моделі соціальних стосунків.
25. Ідея спортивного походження культури.
26. Концепція походження культури з гри.
27. Семіотика як наука про знаковий характер культури.
28. Принципи культурної динаміки.
29. Фази культурогенезу.
30. Хронотоп культури як стрижень системи цінностей цієї культури.
31. Три моделі культурного розвитку.
32. Циклічна модель: принцип існування архаїчних культур.
33. Синкретичний характер архаїчної культури.
34. Виникнення письма, його види.
35. Мова та міф як висхідні “символічні форми”.
36. Семіотика — наука про знаковий характер культури.
37. Категорії “сакрального” та “профанного”.
38. Поняття “калокагатії”.
39. Есхатологізм: становлення культур “векторного типу”.
40. Проблема переваг і обмежень історизму.
41. Доктрина “вічного повернення”: від Ніцше до Еліаде.

42. Християнська культурна традиція як найхарактерніший взірець “векторного типу”.
43. Спіральна модель культурного розвитку.
44. Декаданс у культурі, його причини.
45. “Філософія підозри”: три варіанти нового тлумачення культури.
46. Постмодернізм у сучасній світовій культурі.
47. Масова та елітарна культури.
48. Основні тенденції розвитку світової культури ХХ ст.
49. Інформаційне суспільство (“третя хвиля”): роль засобів масової інформації.
50. Проблема прогнозування розвитку культури.
51. Культурологічні прогнози О. Шпенглера.
52. Культурологічна футурологія: принципи діалогу культур.
53. Проблема “компліментарності” культур.
54. Умови можливості та принципи плідності культурних перехресень.
55. Проблеми глобалізації культурного розвитку.
56. Прогностичні моделі Ф. Фукуяма і С. Хайтінгтона.
57. Форми самозбереження та трансмутацій культур у сучасному світі.
58. ХХІ століття: проблеми і перспективи.
59. Загальні етапи розвитку української культури.
60. Українська культура у світовому контексті: минуле, сучасне, тенденції розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Греченков В., Чорний І., Кушнерук В.* Історія світової та української культури. — К., 2002.
2. *Закович М. М.* Українська та зарубіжна культура. — К., 2001.
3. *Історико-культурологічні* концепції цивілізаційної еволюції в добу глобалізму — К., 2002.
4. *Історія світової культури* / За ред. Л. Т. Левчук. — К.: Либідь, 1998.
5. *Лекції з історії світової та вітчизняної культури.* — Львів: Світ, 1994.
6. *Лосєв І. В.* Історія світової культури. Європейський контекст. — К.: Либідь, 1995.

7. *Лотман Ю.* Культура и взрыв. — М., 1991.
8. *Мид М.* Культура и мир детства. — М., 1988.
9. *Розов И. С.* Структура цивилизации и тенденции мирового развития. — Новосибирск, 1992.
10. *Романов В. Н.* Историческое развитие культуры. Проблемы типологии. — М., 1991.
11. *Самопознание* европейской культуры XX века. — М., 1991.
12. *Семенов Ю. И.* На заре человеческой истории. — М., 1989.
13. *Сильвестров В. В.* Философское обоснование теории и истории культуры. — М., 1990.
14. *Соколов Э. В.* Понятие, сущность и основные функции культуры. — Л., 1989.
15. *Соловьев В. С.* Византизм и Россия // Соч.: В 2 т. — М., 1989. — Т. 2.
16. *Сорокин П. А.* Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992.
17. *Социологические теории современности.* — М., 1992. — Вып. 1.
18. *Тавризян Г. М.* О. Шпенглер, Й. Хейзинга: две концепции кризиса культуры. — М., 1988.
19. *Тайлор Э.* Первобытная культура. — М., 1989.
20. *Тамп И.* История доколумбовых цивилизаций. — М., 1991.
21. *Тейяр де Шарден П.* Феномен человека. — М., 1987.
22. *Теорія та історія світової та вітчизняної культури* / За ред. А. К. Бичко. — К.: Либідь, 1993.
23. *Теорія та історія світової та вітчизняної культури.* — Львів: Каме-
няр, 1992.
24. *Тойнби А.* Постижение истории. — М., 1991.
25. *Токарев С. А.* Ранние формы религии. — М., 1990.
26. *Українська культура. Історія і сучасність.* — Л.: Світ, 1998.
27. *Универсалии культуры и семиотика дискурса.* — М., 1998.
28. *Фромм Э.* Бегство от свободы. — М., 1989.
29. *Хейзинга Й.* Homo ludens. — М., 1992.
30. *Хейзинга Й.* Осень Средневековья. — М., 1988.
31. *Хрестоматія по культурології* / Под ред. А. А. Радугина. — М.:
Центр, 1998.
32. *Христианство: Энцикл. словарь.* — М., 1993.
33. *Цивилизация и культура.* — М., 1983.
34. *Человек как философская проблема: Восток-Запад.* — М., 1991.
35. *Шпенглер О.* Закат Европы. — М., 1992.

36. *Энциклопедический словарь по культурологии.* — М., 1997.
37. *Юнг К. Г. О психологии восточных религий и философий.* — М., 1994.
38. *Ясперс К. Смысл и назначение истории.* — М., 1991.

Додаткова

39. *Бахтин М. Эстетика словесного творчества.* — М., 1985.
40. *Білецький П. У контексті світового авангарду.* — К., 1990.
41. *Богословский М. Парадоксы культуры XX столетия.* — Харьков, 2000.
42. *Бокань В. Історія культури України у запитаннях і відповідях.* — К., 1993.
43. *Гурбик А. Еволюція соціально-територіальних спільнот в середньовічній Україні.* — К., 1998.
44. *Гуревич А. Категории средневековой культуры.* — М., 1984.
45. *Єфименко В. Культура середньовіччя. Культура Відродження.* — К., 1994.
46. *Зороастр, Будда, Конфуций, Магомет.* — К., 1991.
47. *Кононенко Б. Культурология в терминах, понятиях, именах.* — М., 1999.
48. *Кононенко Б., Болдырева М. Культурология (альбом схем и таблиц).* — М., 1999.
49. *Корінний М. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури.* — К., 2000.
50. *Крисаченко В. С. Людина і довкілля.* — К., 1995.
51. *Ліндсей Д. Коротка історія культури від доісторичних часів до доби Відродження.* — К., 1995.
52. *Лотман Ю. Беседы о культуре.* — М., 1994.
53. *Лотман Ю. Феномен культуры.* — М., 1978.
54. *Мистецтво і етнос. Культурологічний аспект.* — К., 1991.
55. *Мойсейв І. Храм української культури.* — К., 1998.
56. *Нейхардт О., Шишова І. Сім чудес світу.* — Одеса, 1996.
57. *Орлова Т. Культура повсякденності населення Європи XVIII століття.* — К., 2000.
58. *Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства.* — К., 1996.
59. *Підлісна Г. Світ античної культури.* — К., 1889.
60. *Плацинда С. Міфи і легенди Давньої України.* — К., 1997.

61. *Позінкевич Р.* Освіта в системі культури. — Луцьк, 2000.
62. *Поліщук Є.* Історія культури: Короткий довідник. — К., 2000.
63. *Попович М.* Нариси історії культури України. — К., 1998.
64. *Постмодерн* в філософії, науке, культурі. — Харків, 2000.
65. *Розин В.* Введение в культурологию. — М., 2000.
66. *Семчишин Я.* Тисяча років української культури. — Львів, 1993.
67. *Соколов М.* Вечный Ренессанс. — М., 1999.
68. *Тарасенко Н.* Природа, технологія, культура. — К., 1988.
69. *Фрейд З.* Тотем и табу. — Харків, 2000.
70. *Шестаков В.* Массовая культура. — М., 1990.
71. *Юнг К. Г.* Шесть архетипов. — К., 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Культурологічні концепції”	4
Зміст дисципліни “Культурологічні концепції”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	13
Теми контрольних робіт	14
Питання для самоконтролю	14
Список літератури	16

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *Г. В. Макуха*

Зам. № ВКЦ-2551

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП